

-Farklılığın İki Yüzü-

Dr. Şener Şentürk

İKİ KERE ÖZEL (2e) ÇOCUKLAR

Üstün Zekâ ve Özel Gereksinim
Farklılığın İki Yüzü

Editör

Dr. Şener ŞENTÜRK

YAYIN NU/No: 182

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM
BAKANLIĞI SERTİFİKA NU/
Certificate Number: 82658

ISBN: 978-625-8950-60-1

DOI: 10.5281/zenodo.22109663

İKİ KERE ÖZEL (2e) ÇOCUKLAR

Üstün Zekâ ve Özel Gereksinim
Farklılığın İki Yüzü

Editör

Dr. Şener ŞENTÜRK

Kapak-Dizgi/Cover-Design:

Umay Yayınevi

**Baskı-Cilt / Printing and
Binding:** Saytek Dijital
Matbaacılık Sanayi ve
Ticaret Limited Şirketi

**Matbaa Sertifika No/
Printing House Certificate
No.:** 82296

Web Sitesi/ Web Page:
<https://umayyayinevi.com>

E-posta/Contact:

umayyayinevi@gmail.com
iletisim@umayyayinevi.com

Adres/Address:

55270, Atakum/Samsun/
Türkiye

Kütüphane Kartı/Catalog in Publication

1. baskı, Umay Yayınevi, vi+216 sf., dizin yok, kaynakça var, ek görseller var, Samsun, 2026; 1st Edition, Umay Publishing House, vi+216 pages, no index, bibliography included, images included, Samsun, 2026

Anahtar Kelimeler/Key Words

1. İki Kere Özel Çocuklar (2e), 2. Üstün Zekâ, 3. Özel Eğitim, 4. Özel Gereksinim, 5. Öğrenme Güçlüğü, Otizm Spektrum, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite

Kitabın bütün yayın hakları Umay Yayınevi'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Kitabın bütününü benzerlik ve yapay zekâ tespit yazılımlarıyla taranmıştır. Bölümlerin hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. All publication rights to this book belong to Umay Publishing House. Without written permission from the publisher, except for academic studies and promotional activities where the source is clearly indicated, the book may not be quoted in part or in whole; it may not be copied, reproduced, or published in any printed or digital medium. The entire book has been scanned using similarity and AI detection software. The authors of chapters bear full legal responsibility for their own work.

Atıf/Cite: Şentürk, Ş. (Ed.) (2026). İki kere özel (2e) çocuklar üstün zekâ ve özel gereksinim farklılığın iki yüzü. Umay Yayınevi.

ÖN SÖZ

Şüphesiz her insan özeldir. Bazı çocuklar dünyayı çoğumuzdan farklı görür. Daha hızlı düşünür, daha derin sorular sorar, ayrıntıları daha güçlü fark eder, alışılmışın dışında bağlantılar kurar. Fakat aynı çocuk, bir metni okumakta zorlanabilir, dikkatini sürdürmekte güçlük yaşayabilir, sosyal ipuçlarını anlamakta zorlanabilir ya da sahip olduğu potansiyeli günlük yaşamın gerektirdiği biçimde ortaya koyamayabilir. İşte iki kere özel (2e) çocuklar, hem üstün zekâlı- hem yetersiz, paradoksunun içinde yaşarlar. Onlar için en zor soru çoğu zaman “Neyi yapamıyor?” değildir. Asıl soru, “Bunca şeyi yapabildiği hâlde neden bazı şeyleri yapamıyor?” sorusudur. Çünkü 2e çocukların gelişiminde üstün zekâ ile özel gereksinim aynı anda bulunur; güçlü yönler ile güçlükler birbirini ortadan kaldırmaz, çoğu zaman birbirini örter. Çocuğun üstünlüğü güçlüğünü gizleyebilir; güçlüğü ise üstünlüğünün fark edilmesini engelleyebilir. Bu nedenle 2e çocukları anlamak, yalnızca bir tanı koymak ya da bir test sonucunu yorumlamak değildir. Çocuğu bütün özellikleriyle görebilmektir.

Elinizdeki kitap, tam da bu ihtiyaçtan hareketle hazırlanmıştır. Kitabın ilk bölümlerinde zekâ, üstün zekâ ve 2e kavramının kuramsal temelleri ele alınırken, tanılama sürecinde kullanılan yaklaşımlar, aday gösterme biçimleri ve karşılaşılan sorunlar üzerinde durulmaktadır. Ardından 2e çocukların zihinsel ve sosyo-duygusal özellikleri incelenmekte; üstün zekâ ile öğrenme güçlüğü, otizm ve DEHB'nin bir arada bulunduğu farklı 2e profilleri ele alınmaktadır.

Kitapta ayrıca, 2e çocukların aile ve okul bağlamındaki eğitim ihtiyaçlarına, farklılaştırılmış eğitim anlayışına, farklı model, yöntem ve tekniklere de yer verilmekte; Türkiye'de 2e öğrencilerin eğitimine ilişkin ihtiyaçlar, politika ve uygulamalar açısından geleceğe dönük bir bakış sunulmaktadır.

Bu kitabı yazarken yalnızca öğretmenlerin, akademisyenlerin, psikolojik danışmanların ve ailelerin “2e çocukları nasıl eğitebiliriz?” sorusuna yanıt vermeyi değil, daha temel bir soruya dikkat çekmeyi amaçladık: “Çocuğu gerçekten görüyor muyuz?”. Bu doğrultu da kaleme alınmış olan kitabın amacı, 2e ye ilişkin bir anlayışın oluşmasına küçük de olsa bir katkı sunmaktır. Kitapta, 2e yazarların ve 2e çocuğa sahip ebevenlerin bulunması da kitaba ayrı bir önem kazandırmaktadır.

Dileriz ki bu kitap, 2e çocuklara yalnızca “üstün”, yalnızca “yetersiz” ya da yalnızca “farklı” çocuklar olarak değil; bütün güçlü yanları, güçlükleri, ihtiyaçları, hayalleri ve potansiyelleriyle bir bütün olarak bakabilmemize yardımcı olur.

BÖLÜMLERİN KÜNYELERİ

- Şentürk, Ş. ve Kefeli, İ. (2026). Zekâ, üstün zekâ ve iki kere özel (2e) çocuklar (Tanımlar, teoriler). İçinde Şener Şentürk (Ed.), *İki kere özel (2e) çocuklar üstün zekâ ve özel gereksinim farklılığın iki yüzü* (ss. 1-16). Umay Yayınevi.
- Akkaya, G. (2026). İki kere özel (2e) çocukların tanılanması. İçinde Şener Şentürk (Ed.), *İki kere özel (2e) çocuklar üstün zekâ ve özel gereksinim farklılığın iki yüzü* (ss. 17-50). Umay Yayınevi.
- Kayahan Yüksel, D. (2026). İki kere özel (2e) çocukların genel özellikleri. İçinde Şener Şentürk (Ed.), *İki kere özel (2e) çocuklar üstün zekâ ve özel gereksinim farklılığın iki yüzü* (ss. 51-68). Umay Yayınevi.
- Yağbasanlar, O. (2026). Öğrenme güçlüğü olan üstün zekâlı çocuklar. İçinde Şener Şentürk (Ed.), *İki kere özel (2e) çocuklar üstün zekâ ve özel gereksinim farklılığın iki yüzü* (ss. 69-90). Umay Yayınevi.
- Gül, M. D. (2026). Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan üstün zekâlı çocuklar. İçinde Şener Şentürk (Ed.), *İki kere özel (2e) çocuklar üstün zekâ ve özel gereksinim farklılığın iki yüzü* (ss. 91-106). Umay Yayınevi.
- Altınışık, M. S. (2026). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) olan üstün zekâlı çocuklar. İçinde Şener Şentürk (Ed.), *İki kere özel (2e) çocuklar üstün zekâ ve özel gereksinim farklılığın iki yüzü* (ss. 107-130). Umay Yayınevi.
- Özmen, S. (2026). İki kere özel (2e) çocukların eğitim ihtiyaçları (Aile ve okul). İçinde Şener Şentürk (Ed.), *İki kere özel (2e) çocuklar üstün zekâ ve özel gereksinim farklılığın iki yüzü* (ss. 131-158). Umay Yayınevi.
- İlhan Emecan, B. (2026). İki kere özel (2e) çocukların eğitiminde kullanılan stratejiler, modeller ve yöntemler. İçinde Şener Şentürk (Ed.), *İki kere özel (2e) çocuklar üstün zekâ ve özel gereksinim farklılığın iki yüzü* (ss. 159-194). Umay Yayınevi.
- Güllü Egin, E. (2026). Türkiye’de iki kere özel (2e) öğrencilerin eğitiminde gelecek yönelimleri. İçinde Şener Şentürk (Ed.), *İki kere özel (2e) çocuklar üstün zekâ ve özel gereksinim farklılığın iki yüzü* (ss. 195-216). Umay Yayınevi.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	•i
BÖLÜMLERİN KÜNYELERİ	•ii
İÇİNDEKİLER	•iii

1. BÖLÜM

Dr. Şener ŞENTÜRK - İdil KEFELİ

ZEKÂ, ÜSTÜN ZEKÂ VE İKİ KERE ÖZEL (2e) ÇOCUKLAR (Tanımlar, Teoriler)

Giriş	•1
Zekânın Tanımı, Tarihsel Gelişimi	•2
Üstün Zekâyâ İlişkin Tanımlar, Teoriler	•4
İki kere Özel (2e)	•7

2. BÖLÜM

Doç. Dr. Gamze AKKAYA

İKİ KERE ÖZEL (2e) ÇOCUKLARIN TANILANMASI	•17
1. 2E Çocukların Tanılanmasına İlişkin Genel Yaklaşım	•18
1.1. Üstün Zekâ Tanılama Süreçlerinde Bulunan Sınırlılıklar	•20
2. Üstün Yeteneği Tanılamada Genel Olarak Kullanılan Ölçme Araçları	
•212.1. Bireysel Zekâ Testleri	•21
2.1.1. Yaygın Olarak Kullanılan Bireysel Zekâ Testleri	•23
2.2. Grup Tarama Uygulamaları	•26
2.3. Akademik Performans ve Yetenek Değerlendirme	•27
2.3.1. Akademik Performans Ölçümleri	•27
2.3.2. Yetenek Değerlendirme	•29
2.4. Gözlem ve Görüşme	•30
3. Türkiye’de Üstün Zekâ Tanılama Süreci: BİLSEM Uygulaması	•32
4. 2E Çocukların Tanılanmasında Karşılaşılan Güçlükler	•34
4.1. Üstün Zekâ ve Özel Gereksinimin Birbirini Maskeleymesi ve Asenkron Gelişim	•34
4.2. Test Performansına Dayalı Tanılama Sorunları	•35
4.3. Grup Tarama Sistemlerinin 2E’ye Duyarlılığı ve Yapısal Sınırlılıkları	•36
4.4. Öğretmen ve Aile Kaynaklı Tanılama Güçlükleri	•36
4.5. 2E Tanılamada Sık Görülen Hatalar	•37
5. 2E Çocukların Tanılanmasına Yönelik Çözüm Önerileri	•38

3. BÖLÜM

Doç. Dr. Didem KAYAHAN YÜKSEL

İKİ KERE ÖZEL (2e) ÇOCUKLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ	•51
1. Tutku: Parlayan Yetenek Sessiz Mücadele!	•52
2. 2e Çocukların Genel Özellikleri	•52
2.1. 2e Çocuklarda Gelişim	•52
2.2. Bilişsel Özellikler	•56
2.3. Sosyo-Duygusal Özellikler	•58

4. BÖLÜM

Dr. Osman YAĞBASANLAR

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUKLAR	•67
Giriş	•68
1. Öğrenme Güçlüğü'nün Türleri	•71
1.1. Okuma Bozukluğu (Disleksi)	•71
1.2. Yazılı Anlatım Bozukluğu (Disgrafi)	•72
1.3. Matematiksel İşlem Bozukluğu (Diskalkuli)	•72
2. Öğrenme Güçlüğü'nün Nedenleri	•73
2.1. Nörolojik Yaklaşım	•73
2.2. Nöropsikolojik Yaklaşım	•74
2.3. Fonolojik Yaklaşım	•75
3. Öğrenme Güçlüğü Olan Üstün Zekâlı Çocuklar ve Özellikleri	•77

5. BÖLÜM

Doç. Dr. Muhammed Davut GÜL

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU (OSB) OLAN ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUKLAR	•89
Giriş	•90
1. Ortak Özellikleri	•91
2. Akademik Özellikleri	•92
3. Sosyal-Duygusal Özellikleri	•93
4. Çocukların, Ailelerin ve Öğretmenlerin Deneyimleri	•94
5. Tanılanmaları	•96
6. Eğitimleri	•97
7. Politika ve Araştırma Eğilimleri	•98

6. BÖLÜM

Dr. Öğrt. Üyesi Mustafa Selim ALTINIŞIK

DİKKAT EKSİKLİĞİ VE HİPERAKTİVİTE BOZUKLUĞU (DEHB) OLAN ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUKLAR	•105
1. 2E Çocuk Kavramı	•107
2. Üstün Zekâlı Çocuklar	•108
3. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Olan Çocuklar	•110
4. Üstün Zekâ ve DEHB Birlikteliği	•112
5. Üstün Zekâ ve DEHB Sergileyen Çocukların Genel Özellikleri	•114
6. Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Güçlükler ve Destek Yaklaşımları	•118
7. Aile ve Öğretmenlere Öneriler	•121

7. BÖLÜM

Dr. Serdar ÖZMEN

İKİ KERE ÖZEL (2e) ÇOCUKLARIN EĞİTİM İHTİYAÇLARI (AİLE VE OKUL)	•129
Giriş	•130
1. 2e Öğrencilerin Gelişimsel İhtiyaçları	•131
1.1. Akademik Gelişim İhtiyaçları	•131
1.2. Sosyal Duygusal Gelişim İhtiyaçları	•134
1.3. Kariyer Gelişimi İhtiyaçları	•136
2. Eğitim Stratejileri ve Müdahaleler	•138
3. Okul-Kurum Desteği	•142
4. Aile Desteği	•143

8. BÖLÜM

Banu İLHAN EMECAN

İKİ KERE ÖZEL (2e) ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE KULLANILAN STRATEJİLER, MODELLER ve YÖNTEMLER	•155
Giriş	•156
1. 2e Çocuklar Neden Farklı Bir Eğitime İhtiyaç Duyar?	•156
2. İki Yönlü Farklılaştırma Yaklaşımı (Dual Differentiation)	•159
2.1. İki Yönlü Farklılaştırmanın Bileşenleri	•160
2.2. 2e Öğrenciler İçin İki Yönlü Farklılaştırma Uygulama Örnekleri	•162
3. Güç Temelli Öğrenme Yaklaşımı (Strength-Based Learning)	•165

3.1. Güç Temelli Öğrenme Yaklaşımının Uygulama Aşamaları	•167
3.2. Güç Temelli Öğrenme Yaklaşımının Temel Bileşenleri	•169
4. Yetenek Gelişim/Geliştirme Modeli (Talent Development Model)	•171
5. Müdahaleye Tepki Modeli (Response to Intervention)	•175
5. 1. Müdahaleye Tepki Modelinin Avantajları	•176
5.2. Müdahaleye Tepki Modelinin Yapısı	•179
5.3. Müdahale Aşamaları	•182

9. BÖLÜM

Dr. Esma GÜLLÜ EGİN

TÜRKİYE’DE İKİ KERE ÖZEL (2e) ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNDE GELECEK YÖNELİMLERİ	•191
1. İki Kere Özel Öğrencilere Yönelik Uluslararası Yaklaşımlar	•192
1.1. Politika Düzeyinde Uluslararası Yaklaşımlar	•193
1.2. Okul Düzeyinde Uluslararası Yaklaşımlar	•195
1.3. Birey Düzeyinde Uluslararası Yaklaşımlar	•195
2. Türkiye’de İki Kere Özel Öğrenciler İçin Eğitimin Mevcut Durumu	•196
3. Türkiye’de İki Kere Özel Öğrencilerin Eğitiminde Politika, Uygulama ve Araştırmaya Yönelik İhtiyaçlar ve Yol Haritası	•199

**“Kâh çıkarız gökyüzüne seyrederiz coşkuyla âlemi,
kâh çakılırız yeryüzüne, seyreder alayla âlem bizi,”**

“Dünyadaki ülkeleri, bu ülkelerin şehirlerini, coğrafi özelliklerini, folklorunu en ince detayına kadar bilen bir zihne sahipken, yer yön bilmemek, kaybolmaktan korktuğunuz için bir yere gidememek ya da bunları yazarken zorlanmak, hatta yanlış yazmak. Çılgın, yaratıcı fikirler ortaya koyarken, sıra dışı bağlantıları, örüntüleri görebilirken en basit matematiksel işlemleri dahi yapamamak. Tüm bu paradoksal durum içerisinde en çok yoran da bunu kimseye anlatamamak.”

Bu çalışma, her insanın “özel” olduğunu vurgularken, bazılarının sahip oldukları üstün zekânın yanı sıra bir ya da birkaç yetersizliğe de eş zamanlı olarak sahip olabileceği, yani “iki kere özel” (2e) olduğu gerçeğinden hareketle ve bu çocukların yaşadığı farklılıkların anlaşılması, bu farklılıkların küçük dokunuşlarla uyuma, olması gereken potansiyele dönüştürülebileceğine olan inançla kaleme alınmıştır.

Her bir sayfasını; potansiyeli fark edilmeyi bekleyen iki kere özel çocuklara, bu zorlu ama eşsiz yolculukta evlatlarıyla birlikte yeniden ve yeniden öğrenen anne babalara ve onlara inançla yoldaşlık eden öğretmenlerimize armağan ediyoruz.

